

TÍTULO SUPERIOR EN CONSERVACIÓN E RESTAURACIÓN DE BENS CULTURAIS
Escola Superior de Conservación e Restauración de BBCC de Galicia
Xestión do patrimonio cultural
Departamento: Xestión e actividade profesional
Formación básica
Curso: 4º
1º Cuadrimestre
5 ECTS
Teórica
Álvaro R. Arizaga Castro
arizaga@edu.xunta.gal
Horario: 4 horas semanais
DESCRICIÓN DA MATERIA

Institucións patrimoniais. Nocións de museoloxía, museografía, arquivística e biblioteconomía. Técnicas de catalogación e documentación. Mecenado. Mercado dos bens culturais e seus aspectos legais. Nocións de taxación e expertización. O informe pericial.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

T4	Utilizar eficientemente as tecnoloxías da información e a comunicación.
T11	Desenvolver na práctica laboral unha ética profesional baseada na apreciación e sensibilidade estética, medioambiental e cara a diversidade.
T12	Adaptarse, en condicións de competitividade aos cambios culturais, sociais e artísticos e aos avances que se producen no ámbito profesional e seleccionar as canles adecuadas de formación continuada.
T17	Contribuír coa súa actividade profesional á sensibilización social da importancia do patrimonio cultural, a súa incidencia nos diferentes ámbitos e a súa capacidade de xerar valores significativos.

COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN

X1	Contextualizar o ben cultural, entendendo o seu significado como testemuña documental para o seu respecto e transmisión.
X10	Coñecer a evolución histórica do concepto de ben cultural e dos criterios de conservación e restauración, e as principais institucións competentes na conservación do patrimonio.
X18	Documentar calquera dato derivado do estudo e proceso dos tratamentos de conservación e restauración que contribúa a facilitar a comprensión e coñecemento do ben cultural.
X19	Coñecer e aplicar os recursos de investigación: metodoloxía científica, fontes documentais e historiográficas, análise, interpretación e síntese de resultados.
X20	Ter a capacidade para obter, presentar e difundir información sobre os bens culturais e a metodoloxía dos procesos de conservación e restauración.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE

EE5	Saber establecer un diálogo interdisciplinar con outros/as profesionais relacionados/as co ámbito do patrimonio cultural, especialmente no concernente ao patrimonio escultórico.
EE10	Utilizar os recursos que as novas tecnoloxías facilitan para o desenvolvemento do exercicio profesional.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA MATERIA

Posuír coñecementos básicos da lexislación aplicable, referente ao léxico, artigos e normativa.

Coñecer os organismos e institucións os que se pode recorrer para a protección dun Ben Cultural.

Coñecer o procedemento, as fases e a metodoloxía das actuacións administrativas de diferentes organismos e

CURSO ACADÉMICO 2023-2024

institucións.
Empregar recursos que as novas tecnoloxías facilitan para o desenrolo do exercicio profesional.
Coñecer métodos de rexistro, documentación, catalogación e ou inventario aplicables aos bens culturais.
Saber elaborar unha ficha de inventario.
Posuír coñecementos básicos para a elaboración dun proxecto de musealización.
Saber elaborar un informe de valoración.

UNIDADES DIDÁCTICAS		
Unidade	Subtemas	% da materia
Introdución á xestión do patrimonio cultural.	<p>Conceptos básicos.</p> <p>Principais institucións e organismos, a nivel internacional, nacional, autonómico e local.</p> <p>Documentos e tutela do patrimonio cultural: recomendacións, convencións, cartas, pactos, declaracións...</p>	10%
Lexislación sobre patrimonio cultural.	<ul style="list-style-type: none"> • Aproximación ó marco legislativo internacional e europeo. • Lexislación española. <ul style="list-style-type: none"> ◦ Normativa precedente. ◦ Lexislación actual. ◦ O borrador de reforma. • Lexislación autonómica. <ul style="list-style-type: none"> ◦ O caso galego. • Actuacións administrativas. • Outros ámbitos normativos (urbanismo, turismo, etc.). 	40%
Museoloxía e museografía.	<ul style="list-style-type: none"> • Concepto e evolución da idea do “museo”. • Tendencias da museoloxía e museografía. • Difusión e exposición: permanencia e temporalidade. • O proxecto de musealización. 	20%
Nocións de catalogación e documentación	<ul style="list-style-type: none"> • Conceptos básicos. • Rexistro, documentación, catalogación e inventario. • Fichas e sistemas de documentación. Rotulación, siglado. 	15%
O patrimonio cultural dende unha perspectiva comercial e xurídica.	<ul style="list-style-type: none"> • Bens culturais e aspectos económico-legais. Mercado, mecenado e orzamentos. • Mercado da arte: aspectos legais. • Patrimonio, arte e demanda: público e coleccionismo. • A profesionalización do patrimonio cultural. Avaliacións de impacto, plans directores e outros ámbitos de traballo. 	10%

	<ul style="list-style-type: none"> • Nocións de taxación e expertización. <ul style="list-style-type: none"> ◦ Valoración e peritaxe. ◦ Atribución. ◦ Informe pericial. 	
Breves nocións de arquivística e biblioteconomía	Conceptos. Lexislación. Arquivos e as súas funcións.	5 %

PLANIFICACIÓN DOCENTE

Metodoloxías	Horas aula	Horas fóra	Total
Actividades introdutorias	7		7
Sesións expositivas-participativas	29		29
Traballo tutelado - elaboración de informes: inventario e musealización	29	25	54
Estudos de caso, debates e outras actividades	7	8	15
Estudo autónomo		20	20
Total	72	53	125

METODOLOXÍA DOCENTE

Metodoloxía	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a presentar a materia e os temas, para a toma de contacto do alumnado. Maioritariamente serán na aula pero nalgúns casos poderán organizarse a través da visita a institucións ou lugares de relevancia, mediante saídas de campo.
Sesións expositivas-participativas	Presentación das bases teóricas da materia, sobre as que construír os traballos autónomos e tutelados, utilizando as presentacións orais con ferramentas de apoio e cuestións do alumnado. Faranse de modo presencial na aula.
Traballo colectivo titorizado (escrito e participativo)	O alumnado traballará nas aulas de xeito colectivo nun proxecto común baseado un caso práctico real, organizado en grupos encargados de diferentes tarefas. Este proxecto común será determinado tamén de xeito colectivo, podendo tratarse dun acto administrativo relacionado coa lexislación de patrimonio cultural, unha inscrición nunha lista ou catálogo, unha candidatura patrimonial concreta, un proxecto de musealización, unha proposta de exposición, unha preparación dun artigo científico colectivo para a súa publicación, etc. Este proxecto común será avaliado tanto polos resultados escritos como pola asistencia e participación na aula, en forma de presentacións orais formais ou non.
Traballo individual titorizado (escrito e oral)	O alumnado traballará na aula nun proxecto de ficha de inventario / catalogación para un ben cultural concreto, que deberá ser entregado por escrito, divulgado a través da rede e tamén presentado de maneira concisa ó

	resto do alumnado mediante unha presentación oral.
--	--

SISTEMAS DE AVALIACIÓN

Método	Criterios	% avaliación
Proba escrita	<ul style="list-style-type: none"> • Aplicación dos coñecementos e conceptos teóricos adquiridos • Rigor técnico e capacidade de estruturación e análise. • Capacidade de expresión escrita. • Capacidade de reflexión e síntese para establecer conclusións. 	40%
Traballo tutelado colectivo	<ul style="list-style-type: none"> • Aplicación dos coñecementos e conceptos teóricos adquiridos • Rigor técnico e capacidade de análise. • Capacidade de expresión escrita e oral. • Capacidade de colaboración e traballo en equipo. 	30%
Traballo tutelado individual	<ul style="list-style-type: none"> • Calidade do traballo, da presentación oral e escrita e da divulgación en rede. • Rigor técnico; grao de aplicación dos conceptos teóricos. Capacidade de asimilación e aplicación dos coñecementos adquiridos. • Claridade e eficacia na expresión. 	20%
Observación sistemática a través do seguimento do traballo na aula.	<ul style="list-style-type: none"> • Asistencia, puntualidade, participación e interese. • Calidade do traballo, dos comentarios e propostas feitos na aula e capacidade de organización. • Asimilación e aplicación dos coñecementos adquiridos. • Capacidade de estruturación e de reflexión. • Claridade e eficacia na expresión. • Capacidade da colaboración e traballo en equipo. 	10%
Total		100 %

OUTROS COMENTARIOS A AVALIACIÓN E MEDIDAS DE RECUPERACIÓN

A asistencia as aulas é obrigatoria. Na avaliación continua avaliarase o progreso do proceso de aprendizaxe. As faltas de asistencia, ademais de ter impacto no apartado correspondente da avaliación continua, poderán significar a perda do dereito a avaliación continua (número de faltas igual ou superior ó fixado pola normativa da Escola). Nese caso, tanto a avaliación ordinaria como a extraordinaria serán realizadas mediante un único exame escrito do que dependerá o 100% da nota final. Alternativamente, o alumnado poderá solicitar que se teña tamén en conta a entrega do traballo escrito individual (sendo nese caso as porcentaxes da nota divididas entre un 80%, exame, e un 20%, traballo).

ATENCIÓN PERSONALIZADA

Ofreceráse atención personalizada ao alumnado durante todo o curso. As titorías poderán ser presenciais ou telemáticas, tanto no horario establecido ó efecto como noutros horarios solicitados previamente polo alumnado. A plataforma didáctica *moodle* será empregada para proporcionar ó alumnado materiais didácticos e documentación diversa, así como para a entrega de traballos. O emprego de Moodle é obrigatorio para todo o alumnado matriculado na materia. Para o traballo colaborativa poderán empregarse tamén outras ferramentas en liña.

BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

Xeral e lexislación:

- . QUEROL, M. A. *Manual de Gestión del Patrimonio Cultural*. Madrid: Ediciones Akal, 2010.
- . *Lei PHE 16/1985 do 25 de xuño do Patrimonio Histórico Español*. Obtido de <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-12534>
- . *Lei 5/2016, do 4 de maio, do patrimonio cultural de Galicia*. Obtido de <https://www.boe.es/buscar/pdf/2016/BOE-A-2016-5942-consolidado.pdf>
Ou obtido de: <http://www.cultura.gal/sites/default/files/documents/normativa/lcpg.pdf>

Museoloxía e museografía:

- . BALLART, J. *Manual de museos*. Madrid: Editorial Síntesis, 2008.
- . HERNÁNDEZ, F. *Manual de museología*. Madrid: Ediciones Síntesis, 1994.
- . ICOM. *Código deontológico del ICOM para los Museos*. París: 2017.
- . JIMÉNEZ, C. *Museos y exposiciones*. Barcelona: Ediciones Ceac. Manuales de Luminoteca, 1999.
- . LORD, B. y DEXTER LORD, G. *Manual de gestión de museos*. Barcelona: Ariel Patrimonio histórico, 1998.
- . MARÍN TORRES, M. T. *Historia de la documentación museológica. La gestión de la memoria artística*. Gijón: Trea, 2002.
- . RICO, J. C. *Manual práctico de museología, museografía y técnicas expositivas*. Madrid: Sílex, 2006.
- . RICO, J. C. *Montaje de exposiciones. Museos Arquitectura Arte*. Madrid: Sílex, 1996.
- . RIVIÈRE, G. H. *La museología. Curso de museología/Textos y testimonios*. Madrid: Akal. Arte y estética, 1993.
- . VV. AA. *Conservación preventiva y procedimientos en Exposiciones temporales*. Madrid. Ministerio de cultura, 2008.
- . ZUBIAUR CARREÑO, F. J. *Curso de museología*. Gijón: Trea, 2004.

Documentación e catalogación:

- . FALDI, PAOLINI. *Tecniche fotografiche per la documentazione delle opere d'arte*. Firenze: Instituto per l'arte e il restauro, 1987.
- . GÓMEZ GONZÁLEZ, M. L. *Análisis científico aplicado a la conservación de obras de arte*. Madrid: Ministerio de Cultura. I.C.R.B.C., 1993.
- . GONZÁLEZ MOZO, A. y MACARRÓN MIGUEL, A. M. *La Conservación y la Restauración en el Siglo XX*. Madrid: Ed. Tecnos, 1998.
- . PORTA EL ALLI. *Sistema de documentación para museos*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departamento de Cultura, 1982.
- . VV. AA. *Analyse Scientifique Des Oeuvres D'art*. Quebec: Musée du Quebec, 1980.

Tasación e peritaxe:

- . ARMAÑANZAS, E. *El color del dinero, el boom de las subastas de arte acontecimiento cultural en prensa*. Bilbao: Rekalde, 1993.
- . DÍAZ MARTOS, A. *El expertizaje de los cuadros*. Madrid: ArteRestauración, 1987.
- . FREY, B. *La economía del arte*. Nº 18. Barcelona: La Caixa. Colección de estudios económicos, 2000.
- . GRAMPP. *Arte, inversión y mecenazgo*. Barcelona: Ediciones Ariel, 1991.
- . POLI, F. *Producción artística y mercado*. Barcelona: Ediciones Gustavo Gili, 1976.
- . VETTESE, A. *Invertir en arte*. Madrid: Ediciones Pirámide, 2002.
- . VV. AA. *Cómo invertir en bienes tangibles*. Madrid: Inversor Ediciones. Los manuales de inversión, 1996.
- . VV. AA. *The value of culture on the relationship between economics and arts*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 1996.

Archivística:

- . GALLEGO DOMINGUEZ O. y LÓPEZ GÓMEZ P. *Introducción a la archivística*. Obtido de

<http://eah-ahc.org/pdf/ikerlanak1.es.pdf>

. ALBECH FUGUERAS, R. y CRUZ MUNDET, J. R. *¡Archívese! Los documentos del poder. El poder de los documentos*. Madrid: Alianza Editorial. Comunicación, 1999.

. CRUZ MUNDET. *Archivística. Gestión de documentos y administración de archivos*. Madrid: Alianza editorial, 2012.

Biblioteconomía e archivística:

. RENDÓN ROJAS, M.Á. *Bibliotecología, archivística, documentación: intradisciplina, interdisciplina o transdisciplinariedad*. Universidad Nacional Autónoma de México. Obtido de:

<http://libros.metabiblioteca.org/bitstream/001/380/8/978-607-02-0749-5.pdf>

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

. ARIAS EIBE, M. J. *El patrimonio cultural. La nueva protección en los arts. 321 a 324 del Código Penal de 1995*. Granada: Editorial Comares, 2001.

. COLBERT, F. y CUADRADO, M. *Marketing de las Artes y la Cultura*. Barcelona: Ariel Patrimonio histórico, 2003.

. DELOCHE, B. *El museo virtual*. Gijón: Trea, 2002.

. FONTAL MERILLAS, O. *La educación patrimonial. Teoría y práctica en el aula el museo e internet*. Gijón: Trea, 2003.

. GARCÍA BLANCO, A. Didáctica del museo. *El descubrimiento de los objetos*. Madrid: Proyecto didáctico Quirón. Ediciones de la Torre, 1994.

. RIEGL, A. *El culto moderno se los monumentos, su carácter y sus orígenes*. Sevilla: Junta de Andalucía. Consejería de Cultura, 2007.

. *Patrimonio Cultural y medios de comunicación*. PH cuadernos 21. Sevilla: Consejería de cultura. Instituto Andaluz del Patrimonio Histórico, 2008.

. VALDÉS SAGÜÉS, M. C. *La difusión cultural en el museo. Servicios destinados al gran público*. Gijón: Trea, 1999.

. VV. AA. *Normalización documental de museos*. Madrid: Ministerio de educación y cultura, 1998.